

УДК 94(476)“1864”:94(470)

**БАРАЦЬБА ВА ЎРАДАВЫХ КОЛАХ РАСІЙСКОЙ ІМПЕРЫІ
ВАКОЛ ПРАВЯДЗЕННЯ СУДОВАЙ РЭФОРМЫ 1864 ГОДА НА ТЭРЫТОРЫІ БЕЛАРУСІ***канд. гіст. навук І.Г. ГУШЧЫНСКІ**(Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя М. Танка, Мінск)*

Разглядаецца тэматыка барацьбы ва ўрадавых колах Расійскай імперыі вакол правядзення на тэрыторыі Беларусі судовай рэформы 1864 года. Прадметам вострых дыскусій былі галоўным чынам пытанні, звязаныя ўвогуле з магчымасцю яе ўвядзення, а таксама з выняткамі з судовых статутаў ад 20 лістапада 1864 года ў адносінах менавіта да гэтых зямель (адмена выбарнасці міравых суддзяў, кантроль над імі з боку адміністрацыйных улад, абмежаванні для прадстаўнікоў неправаслаўных канфесій пры фарміраванні складу прысяжных засядацеляў і г.д.). Гэта стала следствам палітычных, рэлігійных і іншых асаблівасцей, уласцівых беларускім землям у той перыяд. У дадзеных дыскусіях знайшла адлюстраванне супярэчліваць палітыкі самадзяржаўя адносна тэрыторый, далучаных да Расіі ў выніку падзелаў Рэчы Паспалітай. Яна мела гэтай канчатковае іх зліццё з унутранымі губернямі імперыі, але пры гэтым захоўвала асобы палітыка-прававы статус краю.

Падпісанне 20 лістапада 1864 года Аляксандрам II судовых статутаў азначала пачатак правядзення ў Расійскай імперыі судовай рэформы, якая прадугледжвала шэраг буржуазных прынцыпаў судаводства і судаўладкавання: нязменнасць суддзяў, галоснасць, вуснасць, спаборнасць, аддзяленне суда ад адміністрацыі, выбарнасць часткі судовых органаў. Пытанні, звязаныя з рэалізацыяй гэтай рэформы на тэрыторыі Беларусі (аб увогуле магчымасці і часе яе ўвядзення, вынятках з агульных правілаў у адносінах менавіта для гэтых зямель і г.д.), сталі на доўгі час прадметам вострых дыскусій ва ўрадавых колах, што было звязана з палітычнымі, рэлігійнымі і іншымі асаблівасцямі, уласцівымі дадзенай частцы імперыі.

Разглядаемая намі праблема дагэтуль не была прадметам спецыяльных гістарычных даследаванняў. У той жа час некаторыя яе аспекты (абмеркаванне ва ўрадзе магчымасці выбарнасці міравых суддзяў, выкарыстання суда прысяжных і некаторыя іншыя) былі закрануты шэрагам гісторыкаў у кантэксце асвятлення працэсу падрыхтоўкі да ўвядзення судовай рэформы 1864 года на беларускіх землях [1–5]. Раскрыццё пазіцый Міністэрства юстыцыі, Міністэрства ўнутраных спраў, мясцовых адміністрацыйных улад і іншых групавак ва ўрадзе адносна мэтазгоднасці, тэрмінаў і ўмоў распаўсюджвання на так званы Заходні край судовых статутаў дазваляе выявіць як прычыны першапачатковай адмовы самадзяржаўя ад такой ідэі, так і затым матывы прыняцця рашэння аб неабходнасці іх увядзення, прычым у значна абмежаваным выглядзе. Акрамя таго, гэта дае магчымасць лепш зразумець увогуле палітыку самадзяржаўя, накіраваную на палітычную, сацыяльную і іншую інтэграцыю зямель, далучаных да Расіі ў выніку падзелаў Рэчы Паспалітай, з унутранымі губернямі імперыі.

У пачатку 1860-х гадоў урадам праводзіліся падрыхтоўчыя мерапрыемствы да правядзення судовай рэформы (збор судова-статыстычных звестак, меркаванняў прадстаўнікоў мясцовай адміністрацыі і судовага ведамства адносна будучых пераўтварэнняў і г.д.). Гэта датычыла і беларускіх зямель. На дадзеным этапе пытанне аб неметазгоднасці правядзення тут судовай рэформы, фактычна, пакуль што не ўздымалася. Прадстаўнікамі царскай адміністрацыі яна бачылася як сродак “узмацнення рускага элемента” ў краі. У той жа час вышэйшае судовае чыноўніцтва заходніх губерняў, у цэлым прызнаючы неабходнасць рэформы, адзначала фактары, якія перашкаджалі яе правядзенню: апазіцыйнасць “прапольскі настроенай” шляхты, недастатковая колькасць рускіх памешчыкаў, засілле яўрэйскай буржуазіі.

Аляксандрам II былі падпісаныя 20 лістапада 1864 года судовыя статуты, якія ўяўлялі сабой змест судовай рэформы. Аднак тэрміны непасрэднага адкрыцця судовых устаноў новага ўзору пакуль заставаліся нявызначанымі. Ва ўнутраных губернях імперыі гэта пачалося толькі ў 1866 годзе. Што датычыць увядзення судовай рэформы на тэрыторыі Беларусі, то мясцовая вышэйшая судовая адміністрацыя прытрымлівалася думкі, што гэта можа адбыцца ў той жа час, як і ва ўнутрырасійскіх губернях, але з пэўнымі выняткамі (перш за ўсё прызначэнне міравых суддзяў ад урада, а таксама абмежаванні для асоб неправаслаўных веравызнанняў пры падборы кандыдатаў на судовыя пасады і фарміраванні складу прысяжных засядацеляў) [6, арк. 3; 7, арк. 9 адв. – 12 адв.]. Аднак кіраўніцтва краіны палічыла, што ўвядзенне ліберальнага пачаткі ў судовую сферу на тэрыторыі, дзе яшчэ нядаўна адбываліся антыўрадавыя ўзброеныя выступленні (паўстанне 1863–1864 гг.), пакуль немагчыма. Таксама гэта было звязана з вельмі моцнымі пазіцыямі тут дваранства каталіцкага веравызнання [4, с. 20].

Тэма распаўсюджвання судовых статутаў ад 20 лістапада 1864 года на беларускія землі зноў стала актуальнай ва ўрадавых колах з канца 1860-х гадоў. Ініцыятыва зыходзіла, па-першае, ад Міністэрства юстыцыі, якое ставіла задачу ўдасканаліць сістэму судаўладкавання і працэс судаводства, па-другое, ад

мясцовай адміністрацыі, якая бачыла ў судовай рэформе пашырэнне і ўмацаванне сацыяльнай базы ўлады, а таксама сродак далейшай інтэграцыі гэтых зямель у склад імперыі. Некаторы час Аляксандр II і ўрад вагаліся. З аднаго боку, яны імкнуліся выкарыстаць увядзенне судовай рэформы ў Беларусі дзеля падтрымкі сябе з боку мясцовага маёнткавага дваранства; з другога – ва ўрадавых колах мела месца заклапочанасць магчымымі негатыўнымі наступствамі распаўсюджвання сюды такіх прынцыпаў судовай рэформы 1864 года, як аддзяленне суда ад адміністрацыі, выбарнасць суддзяў і г.д. Пасля доўгіх узгадненняў было вырашана ўводзіць новыя судовыя ўстановы тут паступова: спачатку міравыя суды, затым агульныя (акруговыя суды і судовыя палаты).

Міністэрству юстыцыі 30 чэрвеня 1868 года было загадана скласці праект правілаў увядзення міравых судов у губернях, дзе не дзейнічалі земскія ўстановы [8, арк. 1 – 2]. Неўзабаве (пачатак 1869 г.) убачыў свет адпаведны папярэдні праект, згодна з якім суддзі павінны былі прызначацца ад урада (міністрам юстыцыі) на нявызначаны тэрмін; цэнзу не патрабавалася, бо гэта спрашчала магчымасць замяшчаць гэтыя пасады ўраджэнцамі іншых губерняў. Падчас абмеркавання дадзенага праекта ва ўрадзе разгарэліся дыскусіі аб магчымасці выбарнасці суддзяў, кантролі над імі з боку мясцовай адміністрацыі, памеры цэнзу і г.д. За значна абмежаваны характар функцыянавання ў Заходнім краі інстытута міравых суддзяў выступала галоўным чынам Міністэрства ўнутраных спраў (МУС), хаця ў цэлым падтрымлівала ідэю іх увядзення ў дадзеным рэгіёне. Так, у водзьве МУС ад 7 жніўня 1869 года на згаданы папярэдні праект Міністэрства юстыцыі гаварылася: міравыя суддзі павінны прызначацца па прадстаўленні мясцовых губернатараў; па кандыдатурах ганаровых міравых суддзяў трэба ўлічваць меркаванні генерал-губернатараў; мясцовае адміністрацыйнае начальства павінна мець права пратэсту на прыгаворы міравых суддзяў і з'ездаў па справах аб парушэнні парадку кіравання і г.д. [8, арк. 224 адв. – 231].

Указ аб увядзенні ў 9-ці заходніх губернях міравых судовых устаноў быў падпісаны Аляксандрам II 23 чэрвеня 1871 года. Гэты заканадаўчы акт прадугледжваў для дадзеных тэрыторый шэраг выключэнняў з судовых статутаў ад 20 лістапада 1864 года. Галоўнае з іх – замена выбарнасці міравых суддзяў прызначэннем іх ад урада, а дакладней – міністрам юстыцыі. У той жа час патрабаванні Міністэрства ўнутраных спраў, а таксама генерал-губернатараў і губернатараў заходніх губерняў адносна кантролю з боку адміністрацыйных улад над міравымі суддзямі ў законе адлюстравання не знайшлі. Адзначым, што ўжо на дадзеным этапе з Міністэрства юстыцыі пачала зыходзіць ініцыятыва хутчэйшага пераходу да выбарнага пачатку ў фарміраванні корпуса міравых суддзяў у заходніх губернях, нягледзячы нават на адсутнасць тут земстваў. Міністр юстыцыі К.І. Пален яшчэ 15 чэрвеня 1871 года прапаноўваў міністру ўнутраных спраў А.Я. Цімашаву прапрацаваць магчымасць іх выбарнасці ў Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай губернях, а таксама Паўднёва-Заходнім краі [9, ч. 1а, арк. 1 адв. – 2]. Аднак падтрымкі гэта ідэя не атрымала. Так, 26 кастрычніка 1872 года Кіеўскі генерал-губернатар А.М. Дандукоў-Корсакаў адзначаў, што выбарныя міравыя суддзі “вельмі часта складаюць не падтрымку, а прадмет новых цяжкасцей і прыдзірлівых спрэчак з адміністрацыяй”. Аляксандрам II на гэтым меркаванні была зроблена пазнака: “Цалкам справядліва, як мы бачым з сумных вопытаў” [9, ч. 1а, арк. 45]. Па агульным меркаванні Мінскага, Віцебскага і Магілёўскага губернатараў, выказаным таксама восенню 1872 года, выбарнасць міравых суддзяў не магла яшчэ тут быць магчымай, бо “асобы польскага паходжання” накіроўвалі б свае намаганні на выбар іх выключна са свайго асяродку. Аднак і ў выпадку ўвядзення абмежавання па нацыянальна-рэлігійнай прыкмеце, па іх словах, ні ў адным павеце не знайшлося б дастатковай колькасці кандыдатаў, якія б адказвалі адпаведным патрабаванням. З гэтым быў згодзен і міністр унутраных спраў, які таксама адзначаў, што гэта прывяло б да росту раздражнення і раз'яднання сярод мясцовага насельніцтва [9, ч. 1а, арк. 52], таму лічыў мэтазгодным пачакаць “указанняў практыкі” аб дзейнасці міравых судов [9, ч. 1а, арк. 39–40]. Аднак і ў далейшым ідэя выбарнасці міравых суддзяў на тэрыторыі Беларусі так і не была рэалізавана.

Міравыя суды пачалі сваю працу ў Беларусі вясной 1872 года. Увядзенне ж акруговых судов тут адбылося толькі ў канцы 1883 года. Але было б няправільным сцвярджаць, што ўрад увесь гэты час быў супраць далейшага распаўсюджвання судовых статутаў 20 лістапада 1864 года на дадзеную тэрыторыю. Падрыхтоўка да адкрыцця тут судовых палат і акруговых судов пачалася адразу пасля ўвядзення ў дадзеных губернях інстытута міравых суддзяў. Яшчэ 15 чэрвеня 1871 года ва ўжо згаданай запісцы міністра юстыцыі К.І. Палена на імя міністра ўнутраных спраў А.Я. Цімашава прапаноўвалася адразу пасля адкрыцця міравых судов прыступіць да ўвядзення агульных судовых устаноў у Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай губернях [9, ч. 1а, арк. 1] (у 1873 – 1874 гадах адпаведныя праекты Міністэрства юстыцыі прадугледжвалі гэта ўжо ў адносінах да ўсіх 9-ці заходніх губерняў). Найбольшыя дыскусіі на дадзеным этапе выклікала магчымасць распаўсюджвання на ўказаныя тэрыторыі і ў якой форме інстытута прысяжных засядацеляў. У канцы 1872 года МУС прадставіла па гэтым пытанні свае меркаванні, заснаваныя галоўным чынам на заўвагах мясцовых губернатараў. Прадугледжвалася, па-першае, увесці абмежаванні для яўрэяў (не больш 1/3 ад агульнай колькасці прысяжных пры вырашэнні справы), а па-другое, выключыць з падсуднасці суда прысяжных пэўныя катэгорыі спраў (па злачынствах: рэлігійных, дзяржаўных, служ-

бовых, супраць парадку кіравання, пастанаўленняў аб дзяржаўных павіннасцях, маёмасці і даходаў казны) [9, ч. Iа, арк. 54 – 55]. Супрацьлеглую пазіцыю заняў, як не дзіўна, начальнік II аддзялення імператарскай канцылярыі С.М. Урусаў, які быў вядомы сваімі кансерватыўнымі поглядамі, за што быў называны А.Ф. Коні “найбольш шкодным чалавекам” перыяду кіравання Аляксандра II. У 1874 годзе ён у перапісцы з Міністэрствам юстыцыі выступіў супраць абмежаванняў для яўрэяў пры фарміраванні складу прысяжных засядацеляў, а таксама не падтрымаў выключэнне некаторых катэгорый спраў з падсуднасці суда прысяжных [9, ч. Iб, арк. 81 адв. – 83].

У жніўні 1875 года праект Міністэрства юстыцыі “О введении судебных установлений 20 ноября 1864 года в полном их объёме в 9-ти Западных губерниях” паступіў у Дзяржаўны савет, дзе таксама ўзніклі спрэчкі па шэрагу пытанняў, у прыватнасці аб прыцягненні яўрэяў у якасці прысяжных засядацеляў. Большасць членаў Савета прытрымлівалася наступнага пункту гледжання: афіцыйна ніякіх выняццяў з судовых статутаў адносна яўрэяў рабіць не трэба, карыстаючыся пры гэтым правам губернатараў па ўласным меркаванні выкрэсліваць непажаданых асоб са спісаў прысяжных засядацеляў. Яны апасаліся, што ўвядзенне абмежаванняў для іх вяло б да далейшага адасаблення гэтай нацыянальнай групы насельніцтва ад грамадскага жыцця краіны. У той жа час МУС па-ранейшаму настойвала на тым, каб доля яўрэяў не перавышала 1/3 ад агульнай колькасці прысяжных пры разглядзе канкрэтнай справы. У выніку было прынята кампраміснае рашэнне, згодна якому ў царскім указе ад 19 чэрвеня 1877 года аб увядзенні судовых статутаў 20 лістапада 1864 года ў поўным іх аб’ёме ў 9-ці заходніх губернях адносна колькасць яўрэяў сярод прысяжных засядацеляў не павінна была перавышаць іх працэнта сярод насельніцтва губерні [9, ч. II, арк. 41 – 42 адв.].

Прадметам спрэчак стаў таксама выбар для Паўночна-Заходняга краю (г. зн. 6-ці губерняў: Магілёўскай, Віцебскай, Мінскай, Гродзенскай, Віленскай і Ковенскай) месца знаходжання судовай палаты, у якой бы вырашаліся найбольш значныя судовыя справы (перш за ўсё палітычныя, рэлігійныя і аб злачынствах супраць парадку кіравання). Гэта, безумоўна, надавала адпаведнаму губернскаму цэнтру асаблівы палітычны статус і вагу. Трэба адзначыць, што адкрыццё судовых палат тут першапачаткова ўвогуле не прадугледжвалася [9, ч. Iа, арк. 162 – 162 адв.]. Матывы гэтага былі, відавочна, палітычныя. Яшчэ ў канцы 1860-х гадоў ва ўрадавых колах існавала меркаванне, што стварэнне асобнай судовай палаты ў Паўночна-Заходнім краі “будзе служыць выражэннем ідэі сепаратызму” [10, арк. 4]. Аднак з цягам часу пачуццё страху перад новым уздымам нацыянальна-вызваленчага руху ў рэгіёне становілася не такім вострым, і ў дакументах Міністэрства юстыцыі, дагнутых ужо лютым 1875 года, для Паўночна-Заходняга краю прадугледжвалася асобная судовая акруга (з цэнтрам у Мінску) [9, ч. Iб, арк. 95]. З апошнім быў нязгодны міністр унутраных спраў, які 31 сакавіка 1875 года ў перапісцы з міністрам юстыцыі выступіў за адкрыццё судовай палаты ў Вільні [9, ч. Iб, арк. 118 адв.]. Разгарнулася вельмі вострая барацьба за права стаць цэнтрам судовай улады цэлага рэгіёна.

Мінскі губернатар В.М. Токараў 20 жніўня 1875 года і 15 кастрычніка 1875 года прадставіў у Міністэрства юстыцыі хадаўніцтва прадстаўнікоў гарадскога саслоўя гэтага горада, дзе гаварылася аб тым, што дзякуючы свайму матэрыяльнаму і духоўнаму развіццю, а таксама геаграфічнаму палажэнню менавіта Мінск павінен стаць месцам адкрыцця судовай палаты [9, ч. Iб, арк. 165, 173–180]. Аднак на гэтым захадзе Мінска ў дадзеным накірунку былі закончаны. Верагодна, гэта было звязана з замянай на пасадзе Мінскага губернатара В.М. Токарава на В.І. Чарыкава. Міністр юстыцыі К.І. Пален у гэты час прыняў бок міністра ўнутраных спраў А.Я. Цімашова і Віленскага генерал-губернатара П.П. Альбендзінскага, галоўным аргументам якога было тое, што менавіта Вільня, на яго думку, з’яўлялася цэнтрам рускага ўплыву ў Паўночна-Заходнім краі [9, ч. Iб, арк. 168–172]. Ва ўжо згаданым праекце Міністэрства юстыцыі, пададзеным у Дзяржаўны савет у жніўні 1875 года, у якасці месца судовай палаты выступала ўжо Вільня [9, ч. II, арк. 24]. Аднак падчас абмеркавання дадзенага праекта ў Дзяржаўным савеце на гэты конт зноў узніклі спрэчкі. Паступілі прапановы альбо наогул не ствараць для Паўночна-Заходняга краю асобную судовую палату, падначаліўшы гэтыя губерні Санкт-Пецярбургскай судовай палатцы, альбо стварыць яе ў Смаленску [9, ч. II, арк. 38]. Да апошняй ідэі са спачуваннем аднёсся сам Аляксандр II [9, ч. II, арк. 52 адв.]. У барацьбе за права стварэння судовай палаты актыўную пазіцыю займаў Віленскі генерал-губернатар П.П. Альбендзінскі, які, маючы падтрымку міністра ўнутраных спраў, уступіў у перапіску з міністрам юстыцыі К.І. Паленам з мэтай канчаткова схіліць таго на свой бок [9, ч. II, арк. 77–87]. У выніку быў знойдзены кампраміс, і ў адпаведнасці з царскім указам ад 19 чэрвеня 1877 года планавалася, што тэрыторыя Паўночна-Заходняга краю будзе падзелена паміж акругамі дзвюх судовых палат – Віленскай (Віленская, Ковенская, Мінская і Гродзенская губерні) і Смаленскай (Магілёўская і Віцебская губерні) [8, ч. II, арк. 180]. Аднак у самы апошні момант (у кастрычніку 1883 г.) адкрыццё Смаленскай судовай палаты па эканамічных матывах было адменена, а Віцебскі і Магілёўскі акруговыя суды аднесены да Санкт-Пецярбургскай і Кіеўскай палат адпаведна.

Такім чынам, бачым, што працэс падрыхтоўкі і правядзення судовай рэформы ад 20 лістапада 1864 года на тэрыторыі Беларусі суправаджаўся барацьбой ва ўрадавых колах вакол шэрагу пытанняў: увогуле мэ-

тазгоднасці і тэрмінаў увядзення судовых статутаў у дадзеным рэгіёне, выбарнасці міравых суддзяў, складу прысяжных засядацеляў, месца знаходжання судовай палаты і інш. Пры гэтым амаль заўсёды бакі абгрунтоўвалі свой пункт гледжання карыснасцю яго для інтэграцыі тэрыторый, далучаных да Расіі ў выніку падзелаў Рэчы Паспалітай, з унутранымі губернямі імперыі. Вынікам гэтай барацьбы стала ў пэўным сэнсе супярэчліваць і непаспядоўнасць палітыкі самадзяржаўя ў дадзеным кірунку. З аднаго боку, безумоўна, уніфікацыя заканадаўства стала важнейшым фактарам, які садзейнічаў працэсу далейшай інтэграцыі беларускіх губерняў у склад імперыі, а з іншага – тэа выключэнні, якія ўводзіліся для тэрыторый Беларусі (пэўныя абмежаванні для каталікоў і іудзеяў, адсутнасць выбарнасці міравых суддзяў і некаторыя іншыя), наадварот, з’яўляліся перашкодай на гэтым шляху.

ЛІТАРАТУРА

1. Белевич, Ф.Р. Проведение судебной реформы 1864 года в Белоруссии / Ф.Р. Белевич // Вопросы общенародного государства и права Белорусской ССР / Акад. наук Белорус. ССР. Отд-ние обществ. наук; под общ. ред. Т.С. Горбунова. – Минск, 1963. – С. 40 – 56.
2. Загорнов, А.А. Подготовка судебной реформы 1864 г. в Беларуси / А.А. Загорнов // Россия и Беларусь: от века XIX к веку XXI: материалы респ. науч. чтений, посв. памяти Игоря Вацлавовича Оржеховского, Брест, 27 мая 2003 г. / Брест. гос. ун-т им. А.С. Пушкина; редкол.: А.А. Загорнов [и др.]. – Брест, 2004. – С. 88 – 94.
3. Комзолова, А.А. Политика самодержавия в Северо-Западном крае в эпоху Великих реформ / А.А. Комзолова. – М.: Наука, 2005. – 383 с.
4. Марыскин, А.В. Судебная реформа 1864 года и особенности её проведения на территории Белоруссии: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / А.В. Марыскин: Всесоюз. заоч. юрид. ин-т. – М., 1985. – 24 с.
5. Самбук, С.М. Политика царизма в Белоруссии во 2-й половине XIX века / С.М. Самбук. – Минск: Наука и техника, 1980. – 224 с.
6. Расійскі дзяржаўны гістарычны архіў (РДГА). – Фонд 1405. – Воп. 539. – Спр. 26. Записка Могилёвского губернского прокурора и председателей судебных палат по вопросу о введении в действие судебных уставов в Могилёвской губернии. 1865 г.
7. РДГА. – Фонд 1405. – Воп. 64. – Спр. 5784. По проекту Гродненского губернского прокурора о порядке введения судебной реформы в Гродненской губернии 1865 – 1866 гг.
8. РДГА. – Фонд 1405. – Воп. 64. – Спр. 7643. О введении в Западных губерниях мировых судебных учреждений отдельно от общих 1868 – 1871 гг.
9. РДГА. – Фонд 1405. – Воп. 69. – Спр. 6114. О введении в действие судебных уставов в полном объёме в 9-ти западных губерниях 1871 – 1880 гг.
10. РДГА. – Фонд 1405. – Воп. 534. – Спр. 851. “Всепоподданнейшая” записка (автор не установлен) о введении судебной реформы в Северо-Западном крае 1869 г.

Паступіў 23.12.2013

THE STRUGGLE IN THE OFFICIAL CIRCLES OF THE RUSSIAN EMPIRE ABOUT CARRYING OUT THE JUDICIAL REFORM OF 1864 IN THE TERRITORY OF BELARUS

I. HUSHCHYNSKI

The article is devoted to the problem of the struggle in the official circles of The Russian Empire about carrying out the judicial reform of 1864 in the territory of Belarus. Questions about advisability to put it in force there and exclusions from the judicial statutes of November 20, 1864 for these lands (abolition of appointment by election of justices of the peace, limiting the number of Jews in the jury etc.) were the subjects of heated debates. It was a result of political, religious and other features of Belarusian lands in that period. Contradictions in the Russian policy concerning Belarusian-Lithuanian territories were reflected in these debates. The Russian Government aimed at absolute consolidation of this region with inland provinces of The Empire, but at the same time retained its particular political and legal status.